

ARBITRAŽNA PRAKSA

MERODAVNO PRAVO

Merodavno pravo koje se ima primeniti na ugovorne odnose predstavlja specifičnu materiju. Države imaju obavezu da se pridržavaju pravila koja su same prihvatile. Ovim se postiže sledeće: prvo, sud će primeniti ugovoreno pravo, a ukoliko ono nije ugovoreno, sud će ga utvrditi; drugo, sud će prihvatiti svoju nadležnost za tuženog ugovarača i ako se on ne nalazi u jurisdikciji suda. Za određivanje merodavnog prava služe kolizione norme. Izraz „kolizione norme“ prihvaćen je u teoriji merodavnog prava.

Pod pojmom autonomije stranaka podrazumeva se da ugovarači mogu sami da izaberu pravo po kome će se urediti njihovi ugovorni odnosi. Njihovo pravo u ovom pogledu nije neograničeno: ograničavaju ga imperativne zakonske norme. No sve dok ne postoji zakonsko ograničenje, na privredne ugovore primeniće se pravo koje su stranke izabrale.

Međunarodna arbitraža u Beogradu (Odluka T – 13/94) odredila je primenu merodavnog prava: Kada stranke nisu ugovorile koje će se materijalno pravo primeniti u slučaju spora, ali su ugovorile nadležnost jugoslovenske institucionalne arbitraže, primenom načela *lex fori*¹ u sporu će biti primenjeno jugoslovensko materijalno pravo.

Firma iz Austrije podnela je tužbu protiv jugoslovenske firme tražeći da se u cilju izvršenja ugovorne obaveze dosudi određeni iznos. U ugovoru između tužioca i tuženika bilo je predviđeno da će u slučaju spora biti nadležna „Međunarodna arbitraža pri Privrednoj komori Jugoslavije“. U tom ugovoru stranke nisu predvidele merodavno pravo.

Iz obrazloženja Odluke: u ugovoru koji su zaključili, tužilac i tuženi nisu odredili koje će pravo biti primenjeno ukoliko dođe do spora. Za takve situacije čl. 41. Pravilnika o spoljnotrgovinskoj arbitraži pri Privrednoj komori Jugosla-

1 Pravo zemlje suda.

vije određuje merodavno pravo na koje upućuju kolizione norme (navedeno napred u Odluci).

Zakonom o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi predviđene su odredbe o merodavnom pravu, koje se u slučaju sukoba zakona imaju primeniti na ugovore o plovidbenom osiguranju. Zakon polazi od dva načela: od primene prava sedišta osiguravača i od autonomnosti volje ugovarača.

Na ugovore o plovidbenom osiguranju i odnose koji iz tih ugovora proističu primenjuje se u načelu pravo sedišta osiguravača, osim ako su stranke izričito ugovorile primenu nekog drugog prava, ili ako se njihova namera o primeni drugog prava može odrediti iz okolnosti slučaja. U takvim slučajevima na ugovor o plovidbenom osiguranju ima se primeniti pravo koje su stranke ugovorile ili imale u vidu prilikom zaključivanja ugovora o osiguranju.

Zakon ograničava pravo osiguravača da odrede primenu stranog prava u sledećim slučajevima:

- kad su osiguranici naši državljani, a u pitanju je predmet osiguranja koji je izložen pokrivenim rizicima isključivo na području naše zemlje;
- kada je inostrano pravo ugovoreno isključivo radi izbegavanja našeg prava.

Pored ovih slučajeva, naše pravo će se primeniti i kada pojedina pitanja nisu regulisana odredbama inostranog prava, a u našem pravu postoje odgovarajuće odredbe koje nisu u suprotnosti sa odredbama inostranog prava, ugovora o osiguranju ili sa opštom praksom u plovidbenom osiguranju.

Izvori

- Ivanjko, Šime, „Mjerodavno pravo iz ugovora o osiguranju“, *Osiguranje i privreda*, Zagreb, br. 5/1968, str. 15.
- Tomašić, Veljko, *Ugovor o plovidbenom osiguranju*, Beograd, 1990, str. 298.
- Triva, Siniša, *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi*, Zagreb, 1981.
- Varadi, Tibor, *Međunarodno privatno pravo*, Novi Sad, 1983, str. 47-55.

Dr Zoran D. Radović